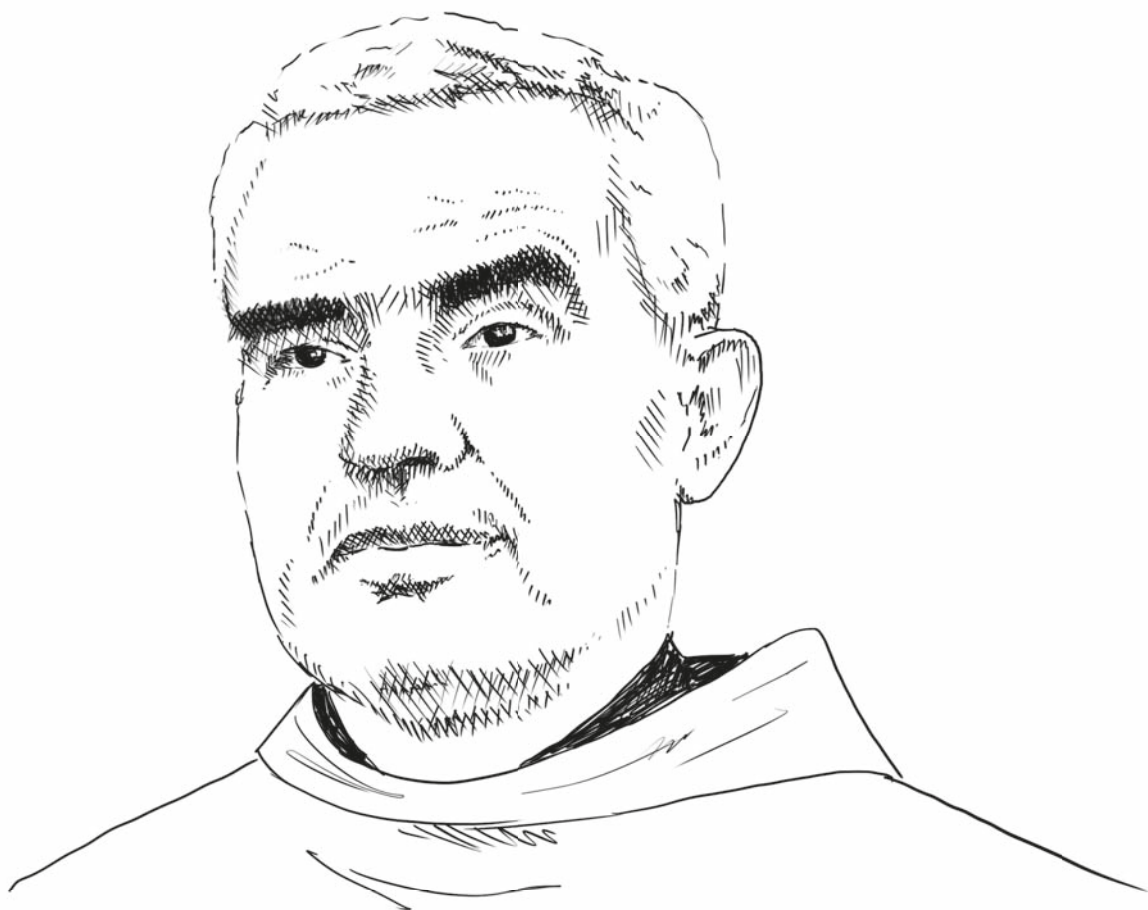

fra Krešimir Pandžić

BIVŠI PROVINCIJAL; PROFESOR NA ŠIROKOM BRIJEGU

U krševitom hercegovačkom selu Drinovcima, točnije u zaseoku Bovani, rodio se 4. ožujka 1892. godine Stjepan Pandžić. Pučku školu završio je u rodnim Drinovcima te se odlučio na redovništvo i svećeništvo. Sukladno toj odluci pošao je na Široki Brijeg u Franjevačku klasičnu gimnaziju i sjemenište. Od ranih sjemenišnih dana, a kasnije i kao bogoslov, Stjepan se pokazao kao marljiv i inteligentan učenik. Franjevački habit obukao je 1909. godine i uzeo redovničko ime fra Krešimir. Nakon studija bogoslovije u Mostaru i svećeničkoga ređenja, daljnji studij nastavlja u Grazu i Zagrebu. Doktorirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1923. godine kada se vraća u Hercegovinu za profesora na širokobriješkoj gimnaziji.

Fra Krešimir je 1929. godine preuzeo službu ravnatelja gimnazije i prema svjedočenjima, držao je disciplinu među đacima i ponašao se primjereno prema nastavnicima. Kao redovnik nikada nije dopustio da školstvo bude njegova jedina briga,

fra Krešimir kao provincijal na kongresu hercegovačkih franjevaca, 4. rujna 1940. na Širokom Brijegu, sjedi šesti sdesna

nego je uz profesorsku službu bio i duhovni asistent Trećega reda na Širokom Brijegu, što je nastavio nakon prestanka ravnateljske službe. Kao ravnatelj bio je predan u upravljanju gimnazijom. U toj službi, prema izvještaju jednoga ministrova izaslanika, bio je uzoran, a zbog zdravstvenih razloga 1934. godine oslobođen je službe ravnatelja gimnazije. Fra Krešimira je krasila poslušnost, što se jasno iščitava iz provincijalovih pisama. Nikada mu nije bio problem pomoći svećenicima na zamjenu i poslušati provincijala na djelovanje u drugim područjima uz postojeće obveze u školi.

Fra Krešimir je djelovao 21 godinu kao profesor. Postoje brojna svjedočanstva o njegovu radu u kojima se on ocrtava kao čovjek, fratar i svećenik. Njegovi učenici ističu njegovu pravednost kao vrlinu koja je prema svakome bila ista. Sjećaju ga se kao poštena profesora koji je smatrao da svaki učenik može naučiti da zadovolji prag uspješnosti. Djelovao je mirno pa i u najtežim ratnim vremenima nije se dao uznemiriti pred granatama i pucnjevima iz aviona. Brinuo je za odgoj đaka i njihov položaj na najbolji mogući način. Neki ističu njegovu autoritativnost iz koje je isijavala smirenost te, kada je propovijedao, djelovao je kao da izvlači riječi iz dubine. U redovničkom stavu i ponašanju kod njega nije bilo kompromisa, bio je strog prema sebi i prema braći. Neki su ga smatrali „asketom modernog vremena.“ Đaci ga pamte kao pobožna čovjeka koji je djelovao smireno i pedantno.

Fra Krešimir je djelovao u Hrvatskom katoličkom pokretu nastojeći katoličke vrijednosti sačuvati u modernom svijetu. Poznato je također da je bio blizak s Ivanom Merzom, aktivnim sudionikom katoličkog pokreta, sada blaženikom Katoličke Crkve, s kojim je fra Krešimir izmjenjivao misli i ideje pismima.

Braća su fra Krešimira izabrala za provincijala 1940. godine. Tu službu preuzeo je u užasnim vremenima rata, ubijanja i protjerivanja. Nikada nije lako donositi važne odluke, a njihova cijena povećava se u teškim vremenima. Na kongresu hercegovačkih franjevac koji je održan 4. rujna 1940. godine u pozdravnom govoru fra Krešimir je rekao braći: „U danima evropskog rata, kad milijunske vojske mjere snage i neslućenu ubojitost najodabranijeg oružja, navikli smo na mobilizacije. Nas sinove sv. Franje u Hercegovini čekaju bojevi za uzvišenije ciljeve, treba nam drugo oružje.“ (BIH-AFP-SP, sv. 142, f. 273.) Brojni su svjedoci i dokumenti koji potvrđuju da je fra Krešimir upravljen Božjom milošću i mudrošću, kao sin svetoga Franje, palio svjetlo u tami, unosio mir u nemirna srca, svjedočio ljubav pred mržnjom. Tako je on stanje rata i ubijanja u svijetu nazivao „ludošću“ citirajući 2. psalam. Jasno se protivio bilo kakvu odmjeravanju snaga oružjem i nasiljem. Ni godinu dana od njegova izbora za provincijala u Hercegovini započeo je rat. Kao brat koji je služio braći na samom početku rata opominjao je ostale fratre da postoji velika opasnost od „zaraznoga utjecaja duha ovoga svijeta“. U svojim nastupima i govorima isticao je „da su pred Bogom svi ljudi, bez razlike vjere i imena, braća“, a

fra Krešimir s braćom u Rasnu 1942. godine, sjedi prvi sdesna

posebno je cijenio to što su fratri spašavali živote, tješili uplakane i unesrećene te tako čuvali „duhovnu baštinu sv. Franje“.

Fra Krešimir se osobno zauzimao za oslobađanje šezdesetorice ljudi koje je zarobila talijanska vojska, tražeći da ih se pusti njihovim kućama. Također je osudio zločine i ubojstva osamdeset i pet osoba srpske nacionalnosti, čudeći se da se takvo što događa u NDH. O tome nije šutio zbog, kako je sam rekao: „odgovornosti pred Bogom i vlastitom savješću“.

Uvijek je cijenio i branio svakoga čovjeka bez obzira na nacionalnost i vjersku pripadnost. Nije se povodio za ustašama niti za partizanima. Za njega je postojao Božji zakon koji je slijedio u svojoj savjesti kao čovjek i redovnik. Brinuo se da braća svećenici ostanu među pukom za vrijeme partizanskih napada. Govorio je da se ne smije svijet ostaviti bez sakramenata i pastirske brige.

Iz jednoga pisma fra Kamilu Milasu očituje se fra Krešimirova poslušnost i franjevačka privrženost Crkvi kada na Milasovu želju za buntom odgovara sljedeće: „Nerazboritom svijetu više bi bilo po volji za čas buntovna gesta. Tko vjeruje da se u tom sastoji fratarski osjećaj, tomu ni sv. Franjo neće biti fratar“.

fra Krešimir među braćom i đacima na Širokom Brijegu, sjedi treći slijeva

Po završetku službe provincijala u srpnju 1943. godine fra Krešimir se vratio na Široki Brijeg, gdje je nastavio predavati u gimnaziji sve do 1945. godine. Pred početak partizanskih napada, fra Krešimir se povukao na Mostarski Gradac, gdje je i ubijen 6. veljače 1945. godine. S fra Krešimirom su ubijena još petorica braće: fra Augustin Zubac, fra Roland Zlopaša, fra Zvonko Grubišić, fra Rudo Jurić i fra Kornelije Sušac. O njihovu ubojstvu posvjedočio je jedan bivši partizan koji je bio izravni očevidac: „Na red su tada došli fratri. Držali su krunicu. Govorili su da nika-kvo zlo nisu napravili, da nizašto nisu krivi i da su narodu samo pomagali, ali milo-sti nije bilo. Odjeknuli su krvavi rafali i okončali život pravednih mučenika. Nakon toga poubijani su odvučeni dalje od puta. Tijela su im partizani prekrili snijegom. Čistim snijegom prekrivena je i krv na mjestu pogibije nedužnih ljudi, ali zločin nije moguće sakriti ma tko ga činio. To zlodjelo ostavilo je mučan dojam na sve pro-matrače koji su se u međuvremenu ondje skupili“. Također, svjedokinja Jela Rotim rekla je da su se fratri međusobno ispovjedili prije ubojstva. Druga svjedokinja, Manda Pinjuh, vidjela je da je fra Krešimir dao fratri-ma odrešenje prije smrti te da je blagoslovio partizane riječima: „Bože, oprosti im, jer ne znaju što čine“. Prema svjedočanstvima mještana iz Mostarskoga Graca, fra Krešimirove posljednje riječi koje je uputio partizanima bile su: „Zašto nas bijete, kad nismo ništa skrivili?“

fra Krešimir sa profesorima na Širokom Brijegu 1942. godine, sjedi slijeva

U teškim je vremenima fra Krešimir izabrao pravu stranu – Božju ljubav i pravdu. Nije se bojao podići glas razuma u vremenu ludila, a Božja Riječ mu je bila snaga. Iz te Božje ljepote čudio se mržnji i zlobi te je zato i posljednja rečenica u njegovu životu bila pitanje smisla mržnje i zločina.

Gospodine, daruj nam snage svjedočiti Tebe u svakom trenutku života, a posebno u teškim odlukama i problemima. Neka nam poniznost i strpljivost Tvoga Sina Isusa Krista budu utjehom, a Njegova Riječ svjetiljkom koja svijetli u tami! Po Kristu Gospodinu našem! Amen.

fra Robert Radić

SLUGA BOŽJI FRA ANDRIJA TOPIĆ I 49 BRAĆE

SVJEDOCI VJERE

Zagreb, 2026.